

1. שייך

2. המוקד להגנת הפרט מיסודה של ד"ר לוטה זלצברגר

על ידי ב"כ עוה"ד סיגי בן ארי, עוה"ד נדיה דקה ואח'

מהמוקד להגנת הפרט, טלפון: 02-6283555; פקסי: 02-6276317

העותרים

נגד

1. מפקד כוחות הצבא בגדה המערבית

2. קצין משטרה צבאית ראשי

3. נציב שירות בתי הסוהר

4. המפקח הכללי - משטרת ישראל

על ידי פרקליטות המדינה, משרד המשפטים, ירושלים

טלפון: 02-6466590; פקסי: 02-6467011

המשיבים

תגובה משלימה לעתירה מטעם המשיבים

בהתאם לתקנות סדר הדין בבית המשפט הגבוה לצדק, תשמ"ד-1984, ולקראת הדיון הקבוע בעתירה, מתכבדים המשיבים להגיש בזו תגובה משלימה לעתירה, כדלקמן.

1. עניינה של העתירה, שהוגשה ביום 29.11.16, בבקשת העותרים לצו על תנאי שיוור למשיב 1, מפקד כוחות הצבא בגדה המערבית, לנמק מדוע לא יודיע למשפחת העותר 1 (להלן: "העותר") "מה עלה בגורלו של העותר [...]"; אם הוא אכן מוחזק על ידו או על ידי מי מטעמו; היכן הוא מוחזק ומכוח איזה דין; ואם שוחרר או הועבר לגורם אחר - מתי, היכן, לידי מי; מה ידוע לו על מקום הימצאו היום"; למשיב 2, קצין משטרה צבאית ראשי, לנמק "מדוע לא יחזיק בידי מידע עדכני בדבר מעצרו ומקום החזקתו של כל עצור תושב השטחים, המוחזק על ידי איזו מרשויות המדינה"; ולמשיבים 3 ו-4, לנמק "אם העותר מוחזק בידי מי מהם - מדוע לא יירשמו כדן, ובזמן אמת, את מקום מעצרו ויודיעו על כך לאלתר".

2. ביום 30.11.16 הוגשה בהליך "תגובה לעתירה מטעם המשיבים", בה נמסר בין היתר כך:

"2. ממשטרת ישראל נמסר כי העותר מאושפז תחת משמורת משטרתית בבית החולים הדסה הר הצופים. עוד נמסר כי כבר אתמול, 29.11.2016, בשעות הצהריים, שוחח נציג המשטרה עם עו"ד אשרף אבו סנינה, המייצג את העותר בקשר למעצרו, וכי באמצעות עו"ד אבו סנינה תואם שהיום בבוקר תגיע אמו של העותר למחסום קלנדיה לצורך העברתה לבית החולים בו שוהה העותר. הח"מ שוחח לפני זמן קצר עם עו"ד אבו סנינה, והאחרון אישר את הדברים, ועדכן כי אמו של העותר אכן הגיעה היום בשעות הבוקר למחסום קלנדיה, שם נפגשה עם נציג משטרת ישראל אשר הסיעה לבית החולים.

3. המשיב יטען כי בנסיבות האמורות העתירה התייתרה, וכי דינה להימחק.

4. באשר לסעד המבוקש בעתירה, לפיו "ככל שהעותר מותזק בידי רשות ישראלית שלא כדין, יתבקש בית המשפט להורות על שחרורו", יודגש כי העותר יכול להשמיע את טענותיו בדבר חוקיות המעצר במסגרת הליך המעצר, ויוזכר שוב כי העותר מיוצג על ידי עו"ד בקשר להליכים הקשורים במעצרו."

התגובה לעתירה מיום 30.11.16 מצורפת ומסומנת מש/1;

3. באותו יום, 30.11.16, התקבלה החלטת כ"י השופט מלצר, בה נקבע כי "נוכח תגובתם המקדמית של המשיבים - העותרים יודיעו אם הם עומדים על עתירתם".

4. ביום 7.12.16 הוגשה "הודעה מטעם העותרים", בה נמסר בין השאר כך:

"12. על אף שהעניין הפרטני בא אל פתרונו, מקרה זה חוזר ומעיד על אוזלת ידו של משליט הכליאה באיתור עצורים פלסטיניים. הדברים נאמרים ביתר שאת, כשעסקינן בנסיבות מיוחדות של קטין פצוע, שדבר איתורו הוא קריטי לעצם יכולתו לקבל טיפול רפואי ומשפטי ראוי.

[...]

17. נראה כי למרות שורה ארוכה של החלטות כנגדם בעתירות דומות, טרם הפנימו המשיבים את החשיבות הרבה שמייחס בית המשפט הנכבד לחובת ההודעה והרישום של מעצרו של אדם ועל אחת כמה וכמה כשעסקינן בקטין פצוע [...]

[...]

18. נראה שחובה זו לא מחלחלת למערכת, ובהיעדר מנגנון המחייב את המשיבים למסוד מידע באופן יזום ומידי, במיוחד במקרים רגישים, כגון עצורים קטיניים או פצועים, מקרים אלה חוזרים ויחזרו על עצמם.

19. מטעמים אלו, ועל מנת להימנע ממצבים בהם קטיניים בכלל ופצועים בפרט ייעצרו מבלי משפחותיהם ידעו על מקום החזקתם מתבקש בית המשפט הנכבד להותיר את עתירתו תלויה ועומדת בכל הנוגע לסעדים העקרוניים שבה, ולהורות למשיבים, ביחד ולחוד, למצוא מנגנון פעולה לפיו מידע זה יועבר לבני המשפחות בסמוך למועד המעצר ובהקדם האפשרי."

הודעת העותרים מיום 7.12.16 מצורפת ומסומנת מש/2;

5. בהחלטת כ"י השופט מלצר מיום 13.12.17, נקבע כי "העתירה תובא לדיון בפני הרכב בהקדם".

תגובה זו מוגשת כאמור לקראת הדיון שנקבע.

עמדת המשיבים

6. כאשר לסעדים הפרטניים שהתבקשו בעתירה, עמדת המשיבים, כפי שהובאה כבר בתגובה המקדמית מיום 30.11.16, הינה כי הללו התייתרו עם העברת המידע בדבר מקום המצאו של העותר כבר ביום 29.11.16 לאמו של העותר ולעו"ד אשר ייצג אותו בקשר למעצרו.

7. עמדת המשיבים היא כי דין העתירה להידחות גם ביחס לסעד העקרוני שהתבקש בה, בראש השני של הצו על תנאי המבוקש, לפיו מתבקש בית המשפט הנכבד להורות למשיב 2 לנמק "מדוע לא יחזיק בידי מידע עדכני בדבר מעצרו ומקום החזקתו של כל עצור תושב השטחים, המוחזק על ידי איזו מרשויות המדינה".

למעשה, בקשתם העקרונית של העותרים היא לכך שבמרכז השליטה של חיל המשטרה הצבאית (להלן לצורך תגובה זו: "משל"ט" או "משל"ט הכליאה הצה"לי"), ירוכז מידע עדכני על כלל העצורים תושבי אזור יהודה ושומרון (להלן: "האזור"), שרובם כלל אינם מצויים במתקני הכליאה של המשטרה הצבאית.

עמדת המשיבים היא כי מדובר בסעד שאין עילה לתיתו. למשל"ט הצה"לי אומנם יוחד תפקיד מרכזי בסיוע למשפחות פלסטיניות באיתור יקיריהם העצורים. אולם, כמבואר להלן, תפקיד זה אינו מחייב ואינו מצדיק ריכוז מידע שוטף על כלל העצורים הפלסטינים המוחזקים בידי כלל הגורמים בעלי סמכויות הכליאה במדינת ישראל.

לשם הבהרת הדברים, נפנה כעת לסקירה תמציתית בדבר תפקידו של משל"ט הכליאה הצה"לי באיתור עצורים תושבי האזור, ולהצגת הנתונים הקיימים באשר לאפקטיביות הטיפול בפניות המתקבלות במשל"ט. בהמשך לכך, תובהר עמדת המשיבים, לפיה אין כל קשר בין תפקיד המשל"ט באיתור עצורים לבין הסעד הכללי המבוקש בעתירה.

תפקיד משל"ט הכליאה הצה"לי באיתור עצורים תושבי האזור

8. משל"ט הכליאה הצה"לי הוקם, בין היתר, על מנת לאפשר לבני משפחה של עצור המוחזק בידי צה"ל, לקבל מידע אודות מיקומו העדכני. למשל"ט, כמובן, תפקידים רבים ומגוונים נוספים שלא כאן המקום לפרטם.

9. בעבר עסק משל"ט הכליאה הצה"לי באיתור עצורים פלסטינים שהיו בחזקת צה"ל. במסגרת בג"צ 6757/95 חירבאוי נ' מפקד כוחות צה"ל באזור (לא פורסם, 11.2.1996) (להלן: "בג"ץ חירבאוי") שוכללה פעילותו של המשל"ט בהתאם להסכמה אליה הגיעו המדינה והעותרים הציבוריים בעתירה דשם, המוקד להגנת הפרט (להלן: "המוקד") והאגודה לזכויות האזרח בישראל. הסכמת הצדדים קיבלה תוקף של פסק דין, כדלקמן:

"אנו נותנים תוקף של פסק דין להסכם אליו הגיעו הצדדים לפיו בעניין דיווח על מעצרו ומקום מעצרו של מי שנעצר על פי תחיקת הבטחון ובעניין איתור עצורים במרכז מידע צה"לי, יחולו ההסדרים הבאים:

א) עם מעצרו של אדם תושב האזור, תימסר ללא שיהוי הודעה על מעצרו ומקום מעצרו באמצעות הטלפון למספר טלפון אותו ימסור העצור לגורם העוצר.

הגורם העוצר ימסור הודעה טלפונית כאמור, וירשום בטופס שיוכן לצורך כך פרטי ההודעה שמסר ופרטי מקבל ההודעה.

במידה וביקש זאת העצור, תימסר הודעה טלפונית גם לעורך דין שהעצור נקב בשמו ומסר פרטיו. הגורם העוצר יודיע לעצור על זכותו זו. היה והעצור ביקש שלא למסור הודעה טלפונית או אחרת, יירשם הדבר בטופס.

במידה והעצור לא מסר פרטים למסירת הודעה טלפונית, תישלח גלויה על דבר מעצרו לבני משפחתו לפי כתובת שמסר העצור.

ב) מרכז השליטה הצה"לי (בין שהמדובר במשליט ובין שהמדובר בגורם אחר) יקבל מכל הגורמים (צה"ל, משטרה, שבי"ס), מידע עדכני בדבר מעצרו ומקום מעצרו של עצור אחת ליממה, באופן שניתן יהא לאתר העצור, לפי פניה בכתב של גורמי חוץ.

ג) מרכז השליטה הצה"לי ימסור פרטים מן המידע האמור, על פי פניה בכתב של אגודות ציבוריות שעיסוקן בכך, ו/או על פי פניה בכתב של עו"ד מיופה כוח המייצג את העצור או משפחתו.

לאחר העברת הפניה בכתב יוכל הגורם הפונה לקבל את המידע באמצעות הטלפון.

ד) תיבדק על ידי גורמי צה"ל מול גורמי הרשות הפלסטינית, האפשרות למסור מידע כאמור גם ל-D.C.O, על מנת שהודעה כאמור תוכל להימסר גם באמצעותם.

ה) הסיכום האמור יופעל בהתחשב בצורך להסדיר מספר עניינים לוגיסטיים, לא יאוחר מיום 1.3.96.

ו) היה ויתברר כי הפרקטיקה הנוהגת אינה תואמת את ההסדרים הנ"ל, תשוב ותיבדק החלתם האפקטיבית.

לאור זאת, דין העתירה להידחות".

פסק הדין בבג"ץ חירבאוי מצורף ומסומן מש/3;

10. כיום, המוקד הוא "האגודה הציבורית" העיקרית הפונה למשליט הכליאה הצה"לי בפניות לאיתור עצורים תושבי האזור (פנית בודדות מתקבלות מעמותות אחרות ומעורכי דין פרטיים). המדובר בהיקף של כ-6,500 פניות בשנה (לפי בדיקת נפח פעילות שנערכה בחודשים נובמבר 2016 עד ינואר 2017).

11. בהתאם להסדר שנקבע בבג"ץ חירבאוי, עם קבלת פנייה לאיתור עצור במשלי"ט הצה"לי, נעשית בדיקה מקיפה אל מול כלל הגורמים המחזיקים בעצורים פלסטינים. המדובר בשירות בתי הסוהר, במשטרת ישראל, בשבע החטיבות המרחביות בעלות האחריות על הגזרות השונות באזור יהודה ושומרון, ובמתקני המעצר בעציון ובשומרון (מתקני המשטרה הצבאית). כאשר נמסר למשלי"ט כי העצור שאיתורו מבוקש פצוע, נעשית פנייה לפיקודים (צפון, דרום ומרכז), לשם בירור האם העצור פונה לבית-חולים בישראל. בהתאם לתשובות המתקבלות מעביר המשלי"ט עדכון לגורם הפונה, כאשר ככלל הטיפול בפנייה עד למתן מענה נמשך עד 24 שעות.

אפקטיביות מנגנון איתור העצורים המופעל על ידי משלי"ט הכליאה הצה"לי

12. המשיבים יטענו כי אין יסוד לטענת העותרים, לפיה עניינו של העותר "חוזר ומעיד על אוזלת ידו של משלי"ט הכליאה באיתור עצורים פלסטינים" (פס' 12 להודעת העותרים מיום 7.12.16, מש/2). המדובר בטענה שנטענה בלא כל ביסוס בנתונים אמפיריים, וזאת על אף שכיום, באופן אפקטיבי, המוקד הוא הגורם העיקרי הפונה כ"אגודה ציבורית" למשלי"ט הכליאה הצה"לי בבקשות לאיתור עצורים, ומשכך הנתונים מוכרים לו היטב.

13. בפועל, הנתונים הקיימים מלמדים כי מנגנון איתור העצורים הפלסטינים המופעל על ידי משלי"ט הכליאה הצה"לי, מתפקד באופן יעיל. כך, מתוך אלפי פניות המתקבלות מדי שנה, רק לגבי חלק מזערי מוגשות פניות "קדם בג"ץ" בהן מתבקש סיוע הפרקליטות באיתור עצורים פלסטינים, ומתוך כך רק במקרים בודדים מתגלות תקלות.

14. תמונה דומה התקבלה מבחינה שנערכה במסגרת גיבוש תגובת המדינה לבג"ץ 8435/12, במסגרתה נמצא כי מתוך למעלה מ-3,000 פניות לאיתור עצורים פלסטינים שהתקבלו במשלי"ט הכליאה הצה"לי בעשרת החודשים הראשונים של 2012, רק ביחס למיעוט הפניות (274 פניות, מעט פחות מ-10% מכלל הפניות) ניתנה תשובה כי האדם שפרטיו הועברו לאותר, כאשר במרביתם של מקרים אלה דובר באדם שכלל לא הוחזק במשמורת על ידי גורמי המדינה השונים. דהיינו, רק בחלק מזערי מהמקרים אכן התגלתה תקלה בתשובה שהועברה.

תגובת המדינה בבג"ץ 8435/12 מיום 6.12.12 מצורפת ומסומנת מש/4;

העדר קשר בין תפקידו של משלי"ט הכליאה הצה"לי לבין הסעד הכללי המבוקש בעתירה

15. על יסוד האמור עד כה, יטענו המשיבים כי אין כל הצדקה עניינית למתן הסעד הכללי שהתבקש בעתירה, במסגרתו התבקש בית המשפט הנכבד להורות למשיב 2 לנמק "מדוע לא יחזיק בידיו מידע עדכני בדבר מעצרו ומקום החזקתו של כל עצור תושב השטחים, המוחזק על ידי איזו מרשויות המדינה".

16. תפקידו הבסיסי של משליט הכליאה הצה"לי לפי ההסדר שנקבע בבג"ץ חירבאוי, הוא בסיוע למשפחות תושבי האזור באיתור יקיריהן שלפי טענתן נעצרו.

על כן, לשם מימוש תפקידו, אין למשליט הכליאה הצה"לי כל צורך בקבלת מידע שוטף ויומיומי על כלל העצורים תושבי האזור המוחזקים בידי כלל הגורמים בעלי סמכויות כליאה במדינת ישראל.

מטבע הדברים, בכל רגע נתון, מרבית העצורים תושבי האזור המוחזקים בידי כוחות הביטחון, הם עצורים שמשפחותיהם מודעות למקום המצאם. העדכון בדבר מקום החזקת העצור יכול שיועבר למשפחה במספר דרכים שאינן באמצעות משליט הכליאה הצה"לי. כך, אפשר שיימסר העדכון במסגרת הודעה המועברת לפי בקשת העצור, וכך גם במסגרת קשר של המשפחה עם עורך הדין המייצג את העצור וכן במסגרת קשר ישיר עם העצור עצמו. תפקיד משליט הכליאה הצה"לי בהיבט זה הוא תפקיד משלים, הנדרש רק ביחס לאותם עצורים שבני משפחתם אינם יודעים היכן הם מוחזקים בסמוך לאתר שנעצרו.

17. המשיבים יטענו אפוא כי גם במישור העקרוני העתירה אינה מגלה כל פגם בהתנהלות המשיבים, ועתירת העותרים לכך שמשליט הכליאה הצה"לי ירכז מידע עדכני ביחס לכלל העצורים תושבי האזור המוחזקים על ידי גורמי הביטחון במדינת ישראל, אינה מוצדקת.

18. יוזכר, כי אין זו הפעם הראשונה בה עותר המוקד לסעדים המכוונים להרחבת תפקידיו של משליט הכליאה הצה"לי.

כך היה בבג"ץ 8435/12, שם טען המוקד כי "במקרים שבהם לא ניתן לאתר את העצור וקיים חשד כי הופרו זכויותיו, על המשליט לספק מידע לא רק בנוגע למיקומו הנוכחי של העצור בזמן מסירת הדיווח, אלא גם ביחס לתנועות העבר שלו מרגע היעצרו ועד רגע איתורו" (ראו: פסי' 5 לפסק הדין מיום 22.8.13; ההדגשה במקור).

כך היה גם בבג"ץ 5243/14, שם ביקש המוקד, במהלך מבצע "צוק איתן", כי יימסרו לו "שמותיהם ומקום החזקתם של פלסטינים תושבי רצועת עזה, אשר נעצרו על-ידי כוחותיו במסגרת הלחימה המתנהלת ברצועה עזה, והמוחזקים נכון לשעת מסירת המידע בתחומי מדינת ישראל, במתקני מעצר שבאחריותו", וכי הצבא "יחזיק בידי מידע עדכני בדבר מעצרו ומקום מעצרו של כל עצור, תושב רצועת עזה, המוחזק על ידו בתחומי מדינת ישראל. זאת, בין היתר על-ידי רישום פרטי העצורים המוחזקים במתקניו ותיעוד של רישום זה".

עמדת המשיבים היא כי גם בעתירה זו, כפי שהיה באותן עתירות קודמות, אין מקום שבית המשפט הנכבד ייעתר לסעד הכוללני המבוקש בעתירה והמכוון להרחבת תחום תפקידו של משליט הכליאה הצה"לי אל מעבר לנדרש.

מסירת הודעה על מעצר

19. עניין נוסף עליו מבקשים העותרים להלין בהודעתם מיום 7.12.16, הוא "היעדר מנגנון המחייב את המשיבים למסור מידע באופן יזום ומיידי, במיוחד במקרים רגישים, כגון עצורים קטינים או פצועים" (מש/2, פס' 18). בהקשר לעניין זה, מבקשים העותרים מבית המשפט הנכבד "להורות למשיבים, ביחד ולחוד, למצוא מנגנון פעולה לפיו מידע זה יועבר לבני המשפחות בסמוך למועד המעצר ובהקדם האפשרי" (שם, פס' 19).

20. המשיבים יטענו כי טענות העותרים בעניין מסירת הודעה על מעצר חורגות מהסעדים שהתבקשו בעתירה, וכי אין מקום שבית המשפט הנכבד יידרש לעניין זה על סמך הודעה שהגישו העותרים בשלב מאוחר, ובהתאם להחלטת כב' השופט מלצר מיום 30.11.16 אשר הורתה לעותרים להודיע "אם הם עומדים על עתירתם" (ההדגשה הוספה).

21. מכל מקום, למעלה מהצורך, יובהר כי נקודת המוצא הנורמטיבית, שעל חשיבותה אין חולק, היא כי בהעדר מניעה בדין, על המדינה למסור מידע לבני משפחתו של עצור על אודות מקום המצאו בהקדם האפשרי.

בבג"צ 670/89 מוסא יונס מוחמד עודא נ' מפקד כוחות צה"ל באזור יהודה ושומרון, פ"ד מג(4), 515, 517-518 (1989), עמד בית המשפט הנכבד על הרציונל המונח ביסוד חובת מסירת המידע למשפחת העצור, כדלקמן:

"חובת הודעה זו הינה פועל יוצא מזכות יסוד הנתונה לאדם שנעצר כדת וכדין על-ידי השלטונות המוסמכים, שאלה יביאו את דבר מעצרו ומקום מעצרו לידיעת קרוביו, למען יידעו מה עלה בגורלו של קרובם העצור וכיצד ניתן להושיט לו את העזרה הדרושה לו כדי להגן על חירותו. זכות זו זכות טבעית היא, ונגזרת היא מכבוד האדם ומעקרונות הצדק הכלליים, ונתונה היא הן לעצור עצמו והן לקרוביו".

ברוח זו, בבג"ץ 9332/02 איסלם מוחמד רושדי ג'ראר נ' מפקד כוחות צה"ל בגדה הערבית, נקבעו על ידי כב' הרשם אוקון הדברים הבאים:

"מסירת מידע על עצם המעצר ומקומו של העצור היא אבן פינה של הזכות להליך ראוי (...). מסירת המידע מהווה אמצעי בקרה ופיקוח, אך יש לה חשיבות אנושית מבחינת העצור המאבד באחת את השליטה בחייו. יש לדיווח משמעות שלא ניתן להפריז ביסודיותה מבחינת בני המשפחה, אשר קרוב להם נעלם "בלא הסבר". ההגנה על הפומביות מהווה ערובה למניעת שימוש לרעה ביכולת לעצור, ומונעת שימוש בלתי מרוסן ביכולת זו. אכן, כוחה של המדינה, ויהיו כוונותיה טובות ככל שיהיו, הוא גדול. בלא דיווח עלול כוח זה לצאת מכלל שליטה, גם אם הוא מוסבר בשיקולים ביטחוניים. ויתור או הגמשה טומנים בחובם סיכונים ברורים. הנסיון מלמד ששימוש יתר בכח, שלא שורש בעיתו, יוצר מציאות חדשה. הכוח אינו כמו בומרנג, כשמשחררים אותו - הוא לא חוזר. על כן מצווה הרשות להקפדה של ממש בכל הנוגע להפעלת סמכויות המעצר. הקפדה זו מחייבת דיווח מיידי על עצם המעצר."

22. כמתחייב מההכרה בחשיבותה של חובת היידוע במעצר, בסעיף 53(א) לצו בדבר הוראות בטחון [נוסח משולב] (יהודה והשומרון) (מס' 1651), תשי"ע-2009 (להלן: "הצו בדבר הוראות ביטחון"), נקבעה הנורמה הבסיסית בנוגע ליידוע קרוביו של עצור תושב האזור, לפיה "נעצר אדם, תימסר ללא שיהוי ידיעה על מעצרו ומקום המצאו לאדם הקרוב אליו, זולת אם ביקש העצור שלא להודיע כאמור". מדובר בהסדר הדומה בעיקריו לדין המקביל החל בישראל (ראו: סעיף 33 לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), תשנ"ו-1996).

בצד זאת, בסעיפים 54 ו-55 לצו נקבעו הסדרים לעיכוב הודעה על מעצר.

באשר לקטינים, בסעיפים 136א ו-136ב לצו נקבעו הסדרים ייחודיים המרחיבים את חובת יידוע קרובי העצור, ומצמצמים את האפשרות לעיכוב הודעה.

נוסיף, כי ביחס למעצר קטינים תושבי האזור על ידי כוחות צה"ל, קיימת בנוהל פיקודי הוראה שנועדה ליידוע המשפחה, לפיה נדרש הכוח העוצר להותיר בידי קרוביו של העצור, ככל הניתן, הודעה בדבר פרטי המעצר, לרבות פרטי מתקן הכליאה אליו מיועד הקטין להגיע. זאת, כשמדובר במעצר יזום של כוחות הביטחון (כלומר, בפעילות שתכליתה הינה מעצר של חשוד על בסיס מידע מוקדם).

טופס הודעה בדבר פרטי המעצר של קטינים תושבי האזור מצורף ומסומן מש/5;

23. העקרון הכללי בדבר חובת מתן הודעה על מקום החזקתו של עצור בסמוך למעצרו, קיבל ביטוי כאמור גם בהסדר שנקבע בפסק דינו של בית המשפט הנכבד בבג"ץ חירבאוי, במסגרתו הוסכם בין השאר כך:

"עם מעצרו של אדם תושב האזור, תימסר ללא שיהוי הודעה על מעצרו ומקום מעצרו באמצעות הטלפון למספר טלפון אותו ימסור העצור לגורם העוצר."

24. גם בפקודות ובנהלים הרלוונטיים של גורמי המדינה המחזיקים בסמכויות מעצר וכליאה, נקבעו הסדרים ליישום הנורמה הכללית בדבר חובת היידוע של משפחת העצור.

כך, בסעיף 9 לפקודת נציבות שירות בתי הסוחר 04.30.00 (קליטה, החזקה ושחרור עצורים), סעיף שעניינו "הודעה על מקום מעצר", נקבע כך:

"בכל מקרה שבו הועבר עצור ימים ממקום מעצר אחד למקום מעצר אחר, ובתנאי שאין מניעה לכך עפ"י דין, תימסר על כך הודעה לבן המשפחה או קרוב שהעצור ביקש כי תימסר לו ההודעה. מסירת ההודעה תבוצע ע"י גורם שייקבע ע"י מפקד הביס"ר."

גם במשטרת ישראל, בפקודת המטה הארצי 12.03.01 (הטיפול בכלואים בבית מעצר), בסעיף 3(א), בין ההנחיות הכלליות לקבלת כלוא לבית מעצר, נקבע כך:

"(1) כלוא יוכנס לבית מעצר, לאחר שנמסר לתורן צו מעצר או פקודת מאסר או אסמכתא לכליאה (טופס מ 4173 אסמכתא לכליאת בגיר" או "טופס מ 4177" אסמכתא לחבישת קטין) או פקודת מעצר צבאית שהוצאה נגד חייל, ולאחר שהתורן וידא כי המסמך מכיל את כל הפרטים הדרושים לכליאת האיש, כמותוה בפקודת המטא"ר 77.17.47. כן יצורפו מסמכים נוספים, בהתאם לעניין, וכמפורט בנוהל מסי"מ.

(2) לא יכלא אדם בבית מעצר, לפני שהממונה על החקירה או על המעצר מסר הודעה על המעצר לבני משפחתו, ולפני שראיין אותו קצין והודיע לו על זכותו ליצור קשר עם עורך דין. ויתר הכלוא על זכויותיו אלו, יצוין הדבר כאסמכתא לכליאה."

ההוראות המקצועיות של קצין המשטרה הצבאית הראשי מפרטות אף הן את החובה המעוגנת בסעיף 53 לצו בדבר הוראות בטחון. בהתאם להוראות אלו, מסירת ההודעה תהא ללא שיהוי ולא יאוחר מ-24 שעות מעת קליטת העצור במתקני הכליאה של המשטרה הצבאית, ואם ביקש זאת העצור - תימסר הודעה על מעצרו גם לעורך דין מטעמו.

25. אם כן, מארג החקיקה, הפקודות והנהלים החלים על מעצרו של תושב האזור, נותן ביטוי מובהק לחובתן של רשויות המדינה ליידע את קרובי משפחתו של עצור, לפי רצונו, בדבר מעצרו ובמקום המצאותו. למותר לציין, כי אין באמור כדי למנוע ביקורת שיפוטית מקום בו במקרה פרטי חרגה רשות מנהלית מההוראות המחייבות. ברם, בעתירה זו, שנקבעה לדיון ביחס לטענות העותרים במישור העקונומי, תטען המדינה כי לאור המצב המשפטי המתואר לעיל, יש לדחות את טענת העותרים בדבר הצורך "למצוא מנגנון פעולה לפיו מיידע זה יועבר לבני המשפחות בסמוך למועד המעצר ובהקדם האפשרי".

יחד עם זאת, על אף שמדובר בסוגיה החורגת מגדר הסעדים שהתבקשו בעתירה, יצוין כי במסגרת גיבוש תגובה זו החל הליך של בדיקה באשר לאופן יישום ההוראות הנוגעות למסירת הודעות למשפחותיהם של עצורים תושבי האזור. הבדיקה האמורה טרם הושלמה, אך למותר לציין כי ככל שיימצאו פערים כלשהם יפעלו המשיבים לתיקון המצב ולחידוד ההנחיות הרלוונטיות.

עדכון אופן פנייתו של אגודות ציבוריות למש"ט הכליאה הצה"לי

26. לשלמות התמונה, יבקשו המשיבים לעדכן בשינוי בסדרי עבודת מש"ט הכליאה הצה"לי, במסגרת הטיפול בפניות לאיתור עצורים תושבי האזור המתקבלות מאגודות ציבוריות.

27. במהלך השנה האחרונה נערכה בחינה כללית של אופן יישום ההסדר שנקבע בבג"ץ תירבוואי על ידי משליט הכליאה הצה"לי.

בין ממצאי הבחינה, נמצא כי חלק מנסיבות הרקע להסדר שנקבע בשנת 1996 במסגרת בג"ץ תירבוואי - ובכלל זאת העדר אמצעי תקשורת באזור, וקשיים בדיווח ראשוני על מעצרים - אינן רלוונטיות באותה המידה בשנת 2017.

28. כן נמצא כי פניות המוקד למשליט הכליאה הצה"לי מועברות כיום בתצורה של טבלאות המרכזות את פרטיהם של תושבי האזור שאיתורם מתבקש. בטבלה מצוינים שם העצור, מספר תעודת הזהות שלו, ולעיתים גם שמות אביו וסבו.

דוגמאות לטבלאות המועברות מהמוקד מצורפות ומסומנות מש/6 (כדוגמא הובאו רשימות שהועברו בסמוך ליום הגשת העתירה);

29. עוד נמצא, כי במספר מקרים נעשו פניות המוקד למשליט לאחר שמשפחת העצור כבר יודעה במקום החזקתו, או לאחר שהעצור כבר החל להיות מיוצג על ידי עורך דין. במקרים אלה, לא הייתה כל הצדקה לפנייה במשליט הכליאה הצה"לי לצורך האיתור, ואף התעורר ספק האם הפנייה למשליט כלל נעשתה על פי בקשת המשפחה.

בהקשר זה, יודגש כי עמדת המדינה היא כי הגשת בקשת איתור על ידי אגודה ציבורית נועדה לצורך סיוע למשפחתו של האדם שאיתורו מתבקש בטענה כי נעצר ע"י כוחות הביטחון של מדינת ישראל, ורק לצורך זה, וכי אין מקום להעביר לגורם שאינו מרשויות המדינה מידע בעניין מעצרו של אדם ומקום החזקתו, אלא אם המידע מועבר עבור המשפחה ולבקשתה. זאת, הן מנקודת המבט של פרטיות העצור ומשפחתו שאינם בהכרח מעוניינים כי גורם זר יקבל מידע אודות דבר המעצר, והן בראי האינטרסים הביטחוניים של המדינה, המחייבים למנוע אפשרות לשימוש במנגנון הפנייה למשליט הכליאה הצה"לי מטעמים לא ענייניים.

נוכח האמור, הוחלט שבפניות למשליט הכליאה הצה"לי יש צורך בציון פרטי בן המשפחה אשר בשמו נעשית הפנייה. זאת, הן כדי לחסוך פניות שאינן אקטואליות, הן כדי לוודא שהמידע שמעביר המשליט הוא אכן עבור בני המשפחה.

30. עוד עלה בבחינה שנערכה, כי ישנו קושי גם באופיין הלקוני של הפניות המתקבלות מהמוקד (בדמות טבלה המפרטת רק פרטי זיהוי בסיסיים על האדם שאיתורו מתבקש). כך, למשל, במקרים בהם האיתור לא מתאפשר נוכח טעות בפרטים המועברים מהמוקד או בפרטים המוקלדים במערכות גורמי הביטחון עם המעצר, נמצא כי פרטים נוספים כגון מקום מגורים ומקום המעצר (ככל שידוע), יכולים היו לקדם את ניסיונות האיתור.

31. על יסוד כלל הממצאים האמורים, הוחלט כי יש מקום לשנות את אופן הטיפול הנוכחי בפניות למשליט הכליאה הצה"לי. זאת, במטרה לייעל את הטיפול בפניות למשליט, לחסוך את הצורך לטיפול בפניות שאינן אקטואליות, לסייע באיתור עצור שנפלה טעות בפרטיו הרשומים, ולמנוע ככל הניתן העברה של מידע פרטי במקרים בהם הפנייה אינה נעשית מטעם משפחתו של האדם שאיתורו מתבקש. לצורך כך, גיבשו המשיבים טופס פנייה סטנדרטי מחייב, פשוט ונוח למילוי, שישמש אגודות ציבוריות הפונות למשליט הכליאה הצה"לי.

טופס הפנייה הסטנדרטי לאגודות ציבוריות הפונות למשליט מצורף לתגובה זו ומסומן מש/7;

32. לשם התארגנות, יידרשו האגודות הציבוריות הפונות למשליט הכליאה הצה"לי להתחיל בהעברת פניותיהן למשליט באמצעות הטופס הסטנדרטי רק לאחר 1.4.17. יובהר כי לאחר מועד זה, לא תתקבלנה פניות מאגודות ציבוריות לאיתור עצורים שלא על גבי הטופס הסטנדרטי.

במהלך תקופת ההתארגנות, וגם לאחריה במידת הצורך, יועבר הטופס לכל אגודה ציבורית שתפנה למשליט לפי בקשתה.

סוף דבר

33. בסיכומם של דברים, המשיבים סבורים כי דין הסעד הכללי שהתבקש בעתירה - להידחות.

34. העובדות המפורטות בתגובה זו לגבי המשטרה הצבאית אושרו על ידי סא"ל חגי קנטרוביץ', רע"ן כליאה בחיל המשטרה הצבאית. בשל אילוצים טכניים, תצהירו של סא"ל קנטרוביץ' יחתם ביום ראשון.

היום, ה' באדר תשע"ז
3 במרץ 2017

נועם זמרון, עו"ד
עוזר לפרקליט המדינה